

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara , 24 Kânunsani , 1929

Sayı: 113

Sanaatta Hareket

Nakleden: VAHİT

Luxembourg müzesinde *Rodin*'nin iki heykeli vardır ki beni bilhassa cezp ve bendederler. Bunlardan biri «Tunç Devri», diğeri de «Saint Jean-Baptiste» dir. Bunlar —kabil ise— sairlerinden de daha canlıdır. Sanaatkârın müze dahilinde bunlara refik olan diğer eserleri şüphesiz hep zindedirler: kâffesi hakikî et tesirini husule getirmektedirler; cümlesi adeta teneffüs ediyor, fakat bu ikisi cidden müteharrik gibi görünüyor.

Bir gün üstadın *Meudon*'daki atelyesinde bulunurken benim bu iki şekli tercih ettiğimi kendisine bildirdim.

Dedi ki:

— Vakıa bunlar vaz ile tavrı en ziyade belli etmiş olduğum şekiller meyanında sayılabilirler. Bununla beraber canlılık hali bunlardakinden aşağı kalmayan daha başkalarını da ihdas ettim: «*Calais* eşrafı», «*Balzac*», «Yürüyen adam» unvanındaki eserlerim gibi...

Hatta hareketi o kadar göstermemiş olduğum eserlerimde bile el, kol ve ya beden vaziye- tiyle bunu bir dereceye kadar

belli etmeğe çalıştım: büsbütün istirahatı tasvir etmiş olmaklığım pek nadirdir. Deruni hissiyatı daima adelâtın müteharrikliğiyle

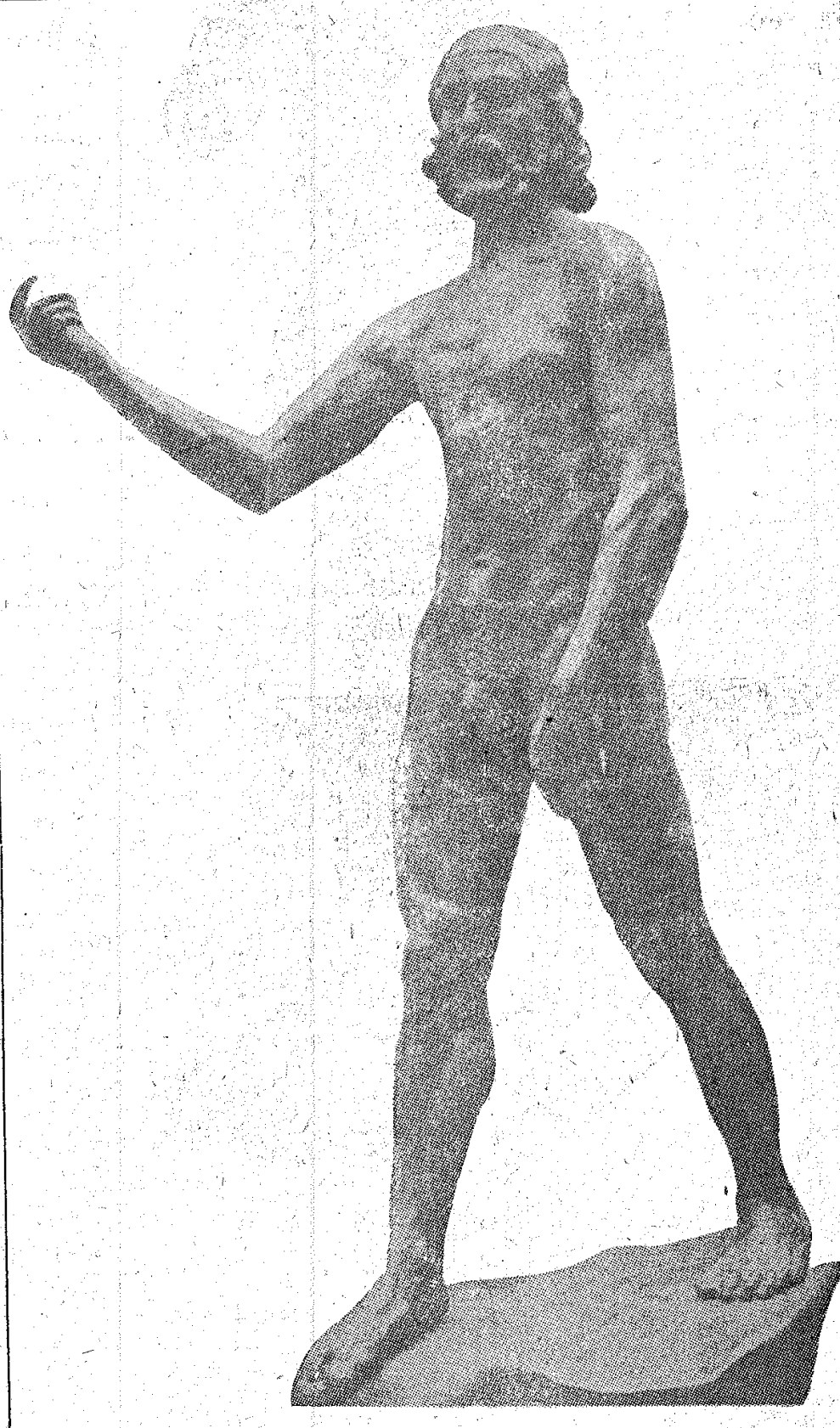
raf ettirdim, meyillendirdim, onlara manîdar bir istikamet verdim

Hayat olmayınca sanat olmaz. Bir heykeltraş eğer süru-

ru, elem ve ıztırabı, herhangi bir ihtirası şerh ve tefsir etmek isterse, evvel be evvel nahtettiği şekilleri canlandırmayı bilmediği takdirde bizde hiç bir tesir husule getiremez. Zira ruhsuz bir maddenin... bir taş parçasının sürur ve ya elemi bizim için ne gibi bir kıymeti haiz olabilir? Halbuki hayatın tesiri bizim sanatımızda ancak iyi bir temsil tarzı ile, bir de hareket ile istihsal olunabilir. Bu iki meziyet ise bütün güzel eserlerin adeta kanı ve nefesi mesabesindedir.

Dedim ki:

—Üstat, bana bir az evvel temsil tarzından bahsettiniz. Gördüm ki o zamandan beri heykeltraşlığın şaheserlerinden daha ziyade zevk alıyorum. Şimdi ehemmiyet cihetiyle onun aşağısında olmadığını hissettiğim «hareket» hakkında size bazı sualler iradetmek isterim.

Sen Jan Batist

göstermeğe çalıştım.

Simanın manasını tezyit için yarım heykellerime varıncaya kadar kâffesini yerine göre inhi-

«Tunç Devri»ni tecessüm ettiren ve uyanmakta ve ciğerlerini hava ile doldurarak kollarını yukarıya kaldırmakta olan hey-

kelinize, yahut sanki kaidesini terk edecek de itikadının vazlarını her tarafa gidip neşredecek gibi görünen *Saint Jean-Baptiste*'inize baktığım zaman duyduğum takdir hissine hayret dahi karışıyor. Bana geliyor ki tuncu bu kımıldatmak ilminde bir az sihirbazlık var. Zaten şanlı eslâfınızın eserleri olan sair şaheserleri, ve meselâ *Rude*'ün *Maréchal Ney*'i ile *Marseillaise*'ini, *Carpeaux*'nın *Raks*'ını, *Barye*'nin yırtıcı hayvanlarını çok defa tedkik ettim. İtiraf ederim ki bu menhutatın benim üzerimde hasıl ettikleri tesirin esbabını hiç bir vakit kâfi derecede anlayamadım. Taş ve tunç kütlelerinin nasıl olup ta hakikaten kımıldanır gibi göründüğünü, gayri müteharrik oldukları zahir ve aşikâr olan şekillerin ne için harekette bulunuyor ve hatta pek şiddetli olarak çabalaniyor zannedildiğini hâlâ kendi kendime sorarım.»

Bunun üzerine Rodin:

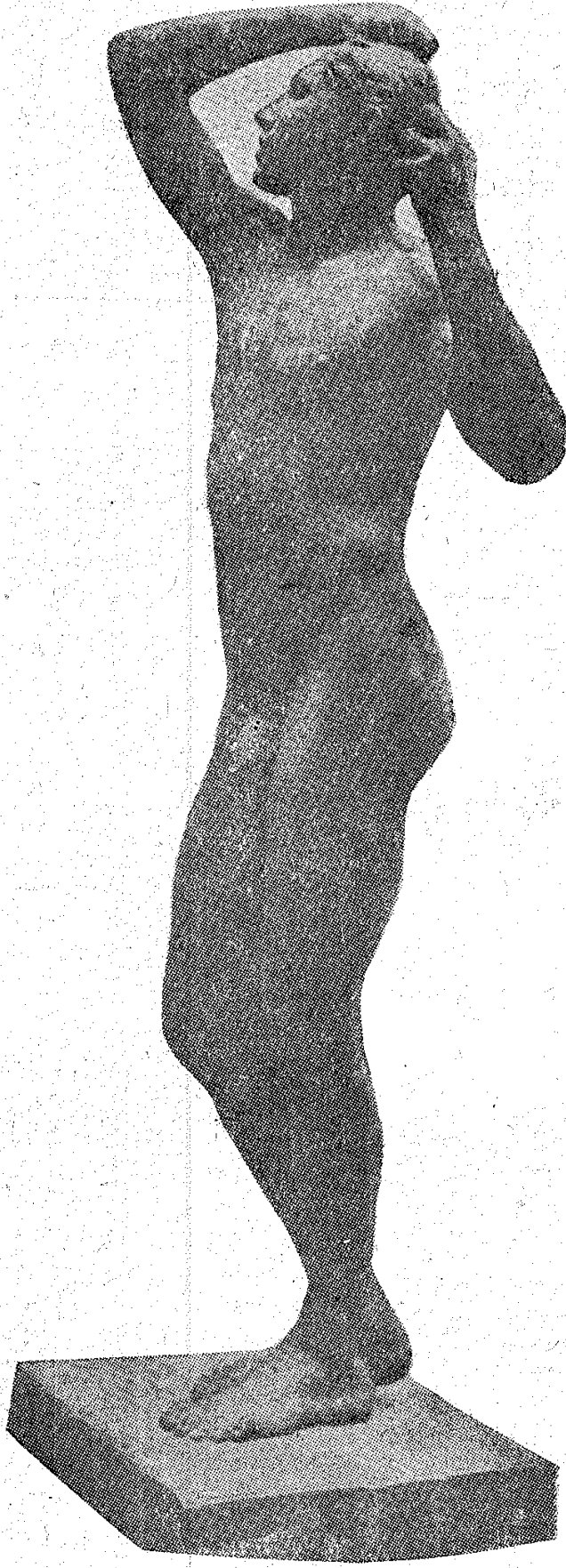
— Mademki beni bir sihirbaz yerine koyuyorsunuz, dedi, öyle ise benim için tuncu canlatmaktan da daha güç olan bir vazifeyi ifa etmek, yâni buna nasıl muvaffak olduğumu size izah eylemek suretiyle bu şöhrete lâyık olduğumu ispat edeyim.

Evvel emirde şunu kaydediniz ki «hareket» bir vaziyetten digesine intikal ve istihaleden ibarettir.

Adî ve müptezel bir hakikat gibi görünen bu basit mutalâa, doğrusunu isterseniz, işte bu sırrın anahtarıdır.

Daphné'nin nasıl tefne ağacına, *Progné*'nin de bir kırlan-

gıca tahavvül ettiğini şüphesiz Lâtin şairlerinden *Ovide*'in eserinde okumuşunuzdur. Bu lâtif edip, şu iki kızdaki birinin vücudunun kabuk ve yapraklarla örtüldüğünü, ötekinin de beden azasının tüylerle kaplandığını

Tunç Devri

öyle cazibedar bir surette tarif ediyor ki her birinde hem kadının zail, hemde fidan ve ya kuşun hasıl olduğunu insan adeta görüyor. Bir de *Dante*'nin *Cehennem*'inde azaba uğrayanlardan birinin cismi üzerine yapışmış bir yılanın bizzat insana

ve insanın da yılanı nasıl tahavvül ettiğini keza hatırlarsınız. Büyük şair bu vak'ayı öyle hünerle tasvir ediyor ki yekdigirini tedricen kaplayan ve sonra da biribirinin yerine kaim olan iki mahılûk arasındaki mücadeleyi insan bu ikisinin her birinde meshur olarak takip eder.

İşte nâkış ve ya nâhit dahi ihdas ettiği şekilleri müteharrik göstermek için nihayet böyle bir istihale icra eder, bir vaziyetten digesine intikali tasvir eyler: birinci vaziyetin ikinciye nasıl hiss olunmayacak surette kayup hülûl ettiğini gösterir. Eserlerinde evvelki halin bir kısmı seçilmekle beraber sonraki hal dahi kısmen keşfolunur. Buna dair bir misal sizi daha iyi tenvir eder.

Demin *Rude*'ün *Maréchal Ney*'ini zikrettiniz. Bu şekli kâfi derecede hatırlıyor musunuz?

— Evet, dedim. Kahraman komandan, kılıcını kaldırıyor, ve askerine de bütün kuvvetiyle «ileri!» diye bağıyor.

— Pek doğru! Öyle ise bu heykelin önünden geçtiğiniz vakit ona daha iyi bakınız. Göreceksiniz ki: *Maréchal*'in bacaklarıyla bir de kılıcın kınını tutan eli, kılıç çekmezden evvelki vaziyeti haiz bulunmaktadır, yani kılıcı sağ elin daha kolay çekebilmesi için sol bacak biraz geriye alınmış, sol ele gelince bu da gûya kını hâlâ öbür ele yakın götürüyor gibi biraz asılı kalmıştır.

Şimdi de bedene bakınız. Bu söylediğimiz hareketin icra olduğu anda şüphesiz sola doğru

hafifçe meyletmekte idi; fakat derakap doğruluyor, göğüs kabariyor, baş dahi askere doğru çevrilip hücum emrini gürleyerek veriyor, elhasıl sağ kol yukarıya kalkarak kılıcı havada sallıyor.

İşte demin söylediklerimin doğru olduğu burada tamamiyle tahakkuk eder. Şöyle ki: bu heykelin hareketi ancak ilk bir vaziyetin diğer bir vaziyete, yani *Maréchal*'in kılıç çekerken aldığı tavrın, silâhını yukarı kaldırarak düşman üzerine saldırdığı andaki vaziyete istihalesidir.

Sanaatin tasvir ve teşrih ettiği vaz ve tavurların bütün sır ve hikmeti de bundan ibarettir. Heykeltraş, bir vak'anın bir şahısta bütün vücudun aksamından geçerek ne yolda inkişaf ettiğini takip etmeğe adeta bakanları icbar etmiş oluyor. Netekim intihap ettiğimiz misalde gözler bizzarure bacaklardan başlayarak yukarı kaldırılmış olan kola kadar çıkıyor, ve bu esnada heykelin muhtelif aksamını da birbirini takip eden an ve lâhzelerde tasvir edilmiş bulduğu için hareketin hakikaten icra olunmakta olduğunu zan ve tahayyül ediyor.»

Bulunduğumuz büyük salon-
da « Tunç devri » ile « Saint Jean-Baptiste »'in alçıdan olan modelleri vardı. Rodin bunlara dikkatla bakmağa beni davet etti.

Mütalâalarının sıhhat ve hakikatini derhal tastik ve teslim ettim.

Bu iki eserden birincisinde,

Mareşal Ney

yani tunç devrini tasvir eden heykelde, hareketin tıpkı *Maréchal Ney* heykelinde olduğu veçhile yukarıya doğru çıkıyor gibi görüldüğünü farkettim. Tamamiyle uyanmamış olan bu gencin bacakları henüz gevşek ve hemen de kararsızdır; fakat na-

zar yukarıya doğru çıktıkça vaziyetin metanet kespettiği görü-
liyor. Kaburga kemikleri derinin altında kalkıyor, göğüs genişliyor, çehre semaya doğru teveccüh ediyor, kollar da vücudun uyusukluğunu tamamen silkip atmak için geriliyor.

Demek ki bu eserin mevzuu, harekete hazır olan bir mahlûkun uykulu bir halden dinçliğe geçişidir. Ağır ağır uyanmayı tasvir etmekte bulunan bu vaziyet ise, maksat anlaşıldıktan sonra, daha muhteşem görünür. Çünkü hakikatte bu eser, isminden de anlaşılacağı üzere, henüz müptedi ve yeni olan beşeriyette vicdan ve şuurun ilk halecanıdır, akıl ve idrakin de, tarihten evvelki devirlerde, behimiyete ilk zaffer ve galebesidir.

VAHİT

Yeni Yıl

Sırtına kanat gibi
Fırtınalar takınmış,
Azgın bir kır at gibi
Köpürdü, şahlandı „Kış”.

Uzun, ak yelesini
Kabartarak, saçarak
„Zaman” merhalesini
Geçiyor yol açarak...

Vücudünden, ağzından
Savrulan sıcak duman
Gökteki bulutlar mı?

Kim bu ejderha gibi
Küheylanın sahibi?
Meçhul bir şehsüvar mı?

Yeni yıl genç, tüvanâ
Yeni yıl binmiş ata.
Haykırıyor cihana:
„Kalkın yeni hayata!”
„Eski yıl, iki büklüm,
„Vurulsun yerden yere!
„Böyle verirler hüküm
„Yeniler Eskilere!”
Çığlar ve çağlayanlar,
Ümitsiz ağlayanlar
Dinliyor nârasını.
Yeni yıl, genç Yeni yıl!
Damarlarıma yayıl,
Sil gönlümün pasını!

1 Kânunusani 1929

ENİS BEHİÇ

